

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Kopienas metode demokrātiskai un sociālai ekonomiskai un monetārai savienībai”

(pašiniciatīvas atzinums)

(2016/C 013/07)

Ziņotāja: Gabriele BISCHOFF

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2015. gada 19. februārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Kopienas metode demokrātiskai un sociālai ekonomiskai un monetārai savienībai”

(pašiniciatīvas atzinums).

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2015. gada 10. jūlijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 510. plenārajā sesijā, kas notika 2015. gada 16. un 17. septembrī (2015. gada 17. septembra sēdē), ar 161 balsi par, 6 balsīm pret un 10 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

“ES ir jābūt iedzīvotāju, nevis banku kopienai. Tās operētājsistēma ir demokrātija, tās nākotne – sociāls taisnīgums⁽¹⁾.”

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Īsta ekonomiskās un monetārās savienības (EMS) stabilizācija var izdoties tikai tad, ja tiek novērsti EMS arhitektūras trūkumi un šajā nolūkā tiek veiktas lielas reformas; tam nepieciešama līgumu grozīšana Konventa ietvaros. Tā kā izredzes, ka tas notiks pirms 2018. gada, ir mazas, līdz tam laikam ir jāveic citi pasākumi, lai esošo līgumu ietvaros ekonomikas un monetāro savienību padarītu demokrātiskāku un sociālāku, kā arī nodrošinātu, ka pašiem sev izvirzītie noteikumi tiek arī pildīti.

1.2. Jo ilgāk turpinās pašreizējā taupības politika, kas pirmām kārtām ir vērsta uz izdevumu samazināšanu un kurā trūkst efektīvas investīciju programmas ienākumu radīšanai ar izaugsmi, kā arī sociālās kohēzijas un solidaritātes nodrošināšanai, jo skaidrāk kļūst redzams, ka augošā sociālā nevienlīdzība apdraud Eiropas ekonomisko integrāciju un labklājību.

1.3. Tāpēc esošā kursa turpināšana nevar būt piemērota izvēle. Tā vietā jāstiprina sociālā, politiskā un ekonomiskā kohēzija un tādējādi jānovērš eurozonas sabrukums. EESK piekrīt uzskatam, ka vairāk jāņem vērā atšķirības EMS dalībvalstu tautsaimniecībās un minētajās valstīs jāveic līdzsvarotas strukturālas reformas atbilstoši monetārās savienības prasībām un ievērojot valstu vajadzības, lai nodrošinātu nepieciešamo konverģenci. Turklāt EESK uzskata, ka ir obligāti nepieciešama pieprasījuma īstermiņa pārvaldība.

1.4. EESK atbalsta spēcīgāku eurozonas “parlamentarizāciju” ar plašu Eiropas Parlamenta komiteju, kurā piedalītos deputāti no visas eurozonas, kā arī no valstīm, kas vēlas tai pievienoties (26 valstis), apvienojumā ar eurozonas parlamentāriešu labāku koordināciju ekonomiskās un monetārās savienības jautājumos (COSAC+). Šā mērķa īstenošanu var uzsākt jau relatīvi drīzā laikā.

1.5. EESK norāda, ka daži ekonomikas pārvaldības pēdējo gadu ekonomiski politiskie mērķi būtu labāk jāsaprot ar ES sociāli politiskajiem mērķiem LESD 4. panta 2. punkta izpratnē un jānovērš ekonomisko un politisko mērķu iespējamie konflikti. Atbilstoši horizontālajai sociālajai klauzulai ir jāveic visu Eiropas semestra pasākumu sociālās ietekmes novērtējums. Tā rezultāti ir jāpublisko un jāapspriež gan valstu, gan Eiropas līmenī. EESK savas kompetences robežās var to atbalstīt.

⁽¹⁾ Heribert Prantl “Eiropa – sapnis vai murgs” (Europa – Traum oder Alptraum), referāts Ludvigsburgā 2013. gada 14. jūlijā.

1.6. Demokrātiskas un sociālas EMS veidošanā liela nozīme ir atšķirību mazināšanai darba tirgu, atalgojuma noteikšanas sistēmu un sociālo sistēmu darbības veidos.

1.7. EESK ir pārlicināta, ka eurozonas makroekonomiskais dialogs (*MED-EURO*) var sniegt būtisku ieguldījumu ekonomiskās un monetārās savienības turpmākajā demokrātiskajā un sociālajā attīstībā, tā rezultāti un secinājumi ir jāņem vērā, gan izstrādājot gada izaugsmes pētījumu, gan rezultātu pārskatu (*scoreboard*) un konkrētām valstīm adresētos ieteikumus.

2. Demokrātiskas un sociālas EMS problēmas un kritēriji

2.1. EESK ir sagatavojusi vairākus atzinumus, kuros tā sniedz īpašus ierosinājumus, kā labāk veidot EMS. Dažos no minētajiem atzinumiem ir atspoguļoti nākotnes scenāriji, savukārt šajā atzinumā sniegti ierosinājumi, kā, izmantojot Kopienas metodi, EMS sociālo struktūru iespējami ātri attīstīt tā, lai tiktu uzlabota demokrātiskā noturība un izpildītas no līgumiem izrietošās sociālās saistības. Ir ļoti maza varbūtība, ka pirms 2018. gada tiks sperti nopietni soļi, lai veiktu visaptverošas izmaiņas līgumā. Vienlaikus joprojām ir bažas par to, ka starpvalstu instrumenti, it īpaši fiskālais pakts, grauj Kopienas metodi, kā arī veicina Eiropas šķelšanos⁽²⁾. Jo ilgāk turpinās taupības politika, kas pirmām kārtām ir vērsta uz izdevumu samazināšanu un nav papildināta vismaz ar investīciju programmu izaugsmes radīšanai, kā arī sociālās kohēzijas un solidaritātes nodrošināšanai, jo skaidrāk kļūst redzams, ka augošā sociālā nevienlīdzība apdraud Eiropas ekonomisko integrāciju un labklājību.

2.2. Krīze eurozonā ir atklājusi monetārās savienības konstruktīvās nepilnības. Tā kā sākumā tika nokavēta valstu ekonomikas politikas savstarpēja saskaņošana, monetārās kopienas dalībvalstis daudzās jomās attīstījās atšķirīgos virzienos⁽³⁾.

2.3. Krīzes laikā starpvaldību procesi šķita vienīgā iespēja, kā ātri pieņemt EMS svarīgus instrumentus, piemēram, fiskālo paktu, jo atsevišķas dalībvalstis nebūtu piekritušas līguma izmaiņām. No vienas puses, krīzes laikā daži instrumenti ir uzlaboti. No otras puses, pastāv vienprātība, ka EMS veidošanā līdz šim ir pietrūcis pietiekamas parlamentārās rīcības un kontroles. Tagad tas ir jāmaina atbilstoši saskaņotākai integrācijas politikai. Tāpēc ārlietu ministru grupa⁽⁴⁾ 2012. gadā ieteica visos pasākumos nodrošināt "pilnu demokrātisko leģitīmāciju un pārskatatbildību" un šajā nolūkā stiprināt sadarbību starp Eiropas Parlamentu un valstu parlamentiem⁽⁵⁾. Eiropas Komisija savā koncepcijas dokumentā par padziļinātu EMS ierosina šajā saistībā balstīties uz līgumu institucionālo un tiesisko satvaru. Eurogrupa varot ar īpašiem pasākumiem uzņemt vadību tad, ja šo pasākumu īstenošana ir pieejama visām dalībvalstīm.

2.4. Eiropas politiskajā praksē arvien vairāk nostiprinās starpvalstu risinājumi, piemēram, fiskālais pakts, tādēļ palielinās risks, ka tādējādi tiek radīts "starptautisks paralēls režīms". *Van Rompuy* 2012. gada decembra ziņojumā tika norādīts, ka apjomīgāku reformu īstenošanai svarīga ir kopīga interpretācija. Turklāt ir nepieciešama augstāka sociālās kohēzijas pakāpe, spēcīga EP un valstu parlamentu iesaiste un atjaunots dialogs ar sociālajiem partneriem. Jāuzlabo arī dalībvalstu līdzatbildība (*ownership*). Tādējādi debatēs, kas līdz šim galvenokārt bija orientētas uz ekonomikas un budžeta jautājumiem, kā arī trūkstošo demokrātisko leģitīmāciju, toreizējais Eiropadomes priekšsēdētājs⁽⁶⁾ iekļāva arī sociālo dimensiju un sociālo partneru īpašo lomu.

⁽²⁾ "Eiropas Parlaments, fiskālais pakts un ES iestādes: kritisks iztirzājums" (*The EP, the Fiscal compact and the EU-institutions: a "critical engagement"*); *Elmar Brok* (PPE, DE), *Roberto Gualtieri* (S&D, IT) un *Guy Verhofstadt* (ALDE, BE).

⁽³⁾ Eiropas Komisija "Nodarbinātība un sociālās norises Eiropā 2014. gadā" (*Employment and Social Developments in Europe* 2014), 2015. gada 15. janvāris, <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=lv&pubId=7736>

⁽⁴⁾ Beļģijas, Dānijas, Vācijas, Francijas, Itālijas, Luksemburgas, Nīderlandes, Austrijas, Polijas, Portugāles un Spānijas ārlietu ministru Eiropas nākotnes attīstības darba grupas 2012. gada 17. septembra nobeiguma ziņojums.

⁽⁵⁾ Turpat, 2. lpp. un turpmāk.

⁽⁶⁾ Ciešā sadarbībā ar priekšsēdētājiem *Barroso*, *Juncker* un *Draghi*.

2.5. Pēc Eiropas Parlamenta 2014. gada vēlēšanām un tādējādi demokrātisku vēlēšanu ceļā stiprināta Komisijas priekšsēdētāja iecelšanas diskusijai tika ierosināti jauni temati:

- a) 2015. gada 12. februārī četru priekšsēdētāju iesniegts *analītiskais ziņojums "Gatavošanās nākamajiem pasākumiem labākai ekonomikas pārvaldībai eurozonā"* ⁽⁷⁾;
- b) piecu priekšsēdētāju 2015. gada 22. jūnija ziņojums "Eiropas ekonomiskās un monetārās savienības izveides pabeigšana" ⁽⁸⁾.

2.6. EESK pieņem šos ierosinājumus zināšanai un vērtēs tos pēc tā, ciktāl to ekonomikas pārvaldības turpmākās attīstības koncepcija veicinās sociālu, demokrātisku, solidāru un politisku savienību, kura garantē Savienības iedzīvotāju un sociālo partneru pienācīgu līdzdalību.

2.7. EESK uzskata, ka ekonomiskajai un monetārajai savienībai ir noteikti jāstiprina patiesā sadarbība Kopienas ietvaros, kā tas pamatos ir ieskicēts arī Komisijas Plānā padziļinātas un patiesas EMS izveidei. Tādējādi – paplašinot, nevis apspiežot pieprasījumu – būtu iespējams panākt, ka dažādu valstu ekonomiskais ražīgums savstarpēji tuvinātos augošas un plaukstošas ekonomikas ietvaros. Pie tā pieder sociālo standartu un darba ņēmēju tiesību savstarpēja tuvināšana progresā ceļā.

2.8. Tā kā līdztekus pastāv Kopienas metode, starpvaldību iniciatīvas (piemēram, fiskālais pakts), kā arī jaunas "starpformas", kas, piemērojot starpvalstu nolīgumus, radušās Komisijas vai Eiropas Savienības Tiesas uzraudzības funkciju rezultātā, radusies jauna neskaidrība attiecībā uz dalībniekiem, to leģitimitāti un pārskatatbildību. Tādā veidā nevar nodrošināt pārredzamību un pilnu demokrātisko kontroli. Tas ir izraisījis lielu kritiku. Krīzes laikā priekšroka bija jādod ātriem risinājumiem, lai arī pasludinot mērķi, ka atsevišķas starptautiskās vienošanās vēlāk tiks pārnestas uz Kopienas metodi. Ja notiks, kā iecerējuši pieci priekšsēdētāji, šāds stāvoklis turpināsies līdz 2018. gadam. Saskaņā ar viņu ierosināto grafiku jautājums par EMS pilnīgu demokratizāciju tādējādi tiek atlikts, un jautājumam par politisko savienību ziņojumā nav pievērsta pietiekama uzmanība. Līdz tam laikam Eiropas semestra dialogam starp Eiropas Parlamentu, Padomi un Eurogrupu, kā arī starp valstu parlamenti un Komisiju un attiecīgi starp valstu parlamentu un Eiropas Parlamenta deputātiem (COSAC+) būtu jārada lielāka uzticēšanās un jānovēd pie kopīgas rīcības. Šajā sakarā EESK norāda, ka pastiprināts dialogs nevar aizstāt integrācijas politiku. Kopienas metode atkal ir jāstiprina, un tai ir jāveido funkcionējošas EMS pamats dažādu starptautisku paralēlu režīmu vietā.

3. Labāka EMS pārvaldība ar lielāku līdzdalību, pārredzamību un atbildību

3.1. Lielāka sociālo partneru līdzdalība var palīdzēt pilnveidot EMS pārvaldību, un strukturēts dialogs ar pilsonisko sabiedrību palīdz uzlabot demokrātisko noturību. EESK ir gatava šai ziņā uzņemties īpašu lomu un piedāvāt gan savu pieredzi, gan resursus, kā tas, piemēram, jau tika darīts saistībā ar stratēģiju "Eiropa 2020" ⁽⁹⁾.

3.2. Jautājums par līdzatbildību (*ownership*), it īpaši sociālo partneru līdzatbildību, ko ieviesis Padomes priekšsēdētājs *Van Rompuy*, solās būt daudz sarežģītāks, jo sociālie partneri – atšķirībā no valdībām – līdz šim nav bijuši pietiekami iesaistīti ekonomikas pārvaldības mērķu/instrumentu veidošanā. Kā gan lai rosina viņus līdzdarboties politikā, kuru tie detaļās spēj ietekmēt pavisam nedaudz? Būdami koplīgumu partneri un ekonomikas dalībnieki, tie ievērojami ietekmē cenu līmeni un cenu stabilitāti, kuru atšķirīgajām atalgojuma noteikšanas un darba tirgus un sociālā nodrošinājuma politikas sistēmām EMS veido visaptverošu ietvaru.

⁽⁷⁾ "Gatavošanās nākamajiem pasākumiem labākai ekonomikas pārvaldībai eurozonā", *Jean Claude Juncker* iesniegts analītiskais ziņojums, kas sagatavots ciešā sadarbībā ar *Donald Tusk*, *Jeroen Dijsselbloem* un *Mario Draghi*. Neformāla Eiropadomes sanāksme 2015. gada 12. februārī.

⁽⁸⁾ Piecu priekšsēdētāju ziņojums "Ekonomiskās un monetārās savienības izveides pabeigšana", http://ec.europa.eu/priorities/economic-monetary-union/docs/5-presidents-report_lv.pdf

⁽⁹⁾ EESK atzinums par tematu "Stratēģijas "Eiropa 2020" novērtējums" (OV C 12, 15.1.2015., 105. lpp.).

3.3. Komisija 2013. gadā publicēja paziņojumu par EMS sociālo dimensiju⁽¹⁰⁾ un pievērsās pilsoniskās sabiedrības dalībnieku neapmierinātībai. "Problemātiskas" ekonomiskās norises esot laikus jāatpazīst un jānovērš, jo ilgstoša sociālā nevienlīdzība var apdraudēt ekonomiskās un monetārās savienības finansiālo un ekonomisko stabilitāti. Tam sekojošās debātes parādīja, ka pastāv divas uzskatu sistēmas. Vienas pamatā ir nostāja, ka EMS sociālā dimensija ir papildu fakultatīvs pīlārs, kam – atšķirībā no saistošajām budžeta un ekonomiski politikajām procedūrām – ir brīvprātīgs raksturs. Citi, piemēram, EESK, norāda, ka daži ekonomikas pārvaldības ekonomiski politiskie mērķi ir pretrunā ES sociāli politikajiem mērķiem LESD 4. panta 2. punkta izpratnē un ka šo mērķu savstarpējās pretrunas ir atklāti jāizskata un jānovērš.

3.4. Komisija vēlas vairāk iesaistīt sociālos partnerus un vadīt viedokļu apmaiņu par atalgojuma attīstību un koplīgumu slēgšanas sarunām. Šajā saistībā tā jau ir spērusi vairākus soļus. No otras puses, tā vēlas ar sociālajiem partneriem apspriest Eiropas semestri un rosina dalībvalstis vairāk iesaistīt sociālos partnerus. Pati EESK ir iesniegusi ļoti konkrētus priekšlikumus, kā sociālos partnerus labāk iesaistīt ekonomikas pārvaldībā (SOC/507)⁽¹¹⁾. Vismaz Komisijas darba sadali, it īpaši jaunā priekšsēdētāja vietnieka Dombrovska paplašināto kompetenci, var interpretēt kā zīmi, ka sociālo partneru līdzdalībai tiks pievērsta lielāka uzmanība.

4. Priekšlikumi un novērtējums

4.1. Priekšsēdētāju ziņojums

4.1.1. EESK sagaida, ka 2015. gada 22. jūnijā iesniegtais piecu priekšsēdētāju⁽¹²⁾ ziņojums "Eiropas ekonomiskās un monetārās savienības izveides pabeigšana"⁽¹³⁾ būs orientieris Eiropas ekonomikas pārvaldības struktūru turpmākajai attīstībai. EESK uzskata, ka ilgstošās nelīdzsvarotības dēļ, kā arī uzticības radīšanas nolūkā ir vajadzīga efektīvāka un demokrātiskāka ekonomikas pārvaldība, it īpaši eurozonā⁽¹⁴⁾. Taču analīzes pamatā ir saturiski daļēji nepareizi priekšnoteikumi, kas, neraugoties uz dažiem pareiziem punktiem, noved pie problemātiskiem secinājumiem: ja kurss netiks koriģēts, turpināsies taupības politika un līdz ar to vēl vairāk samazināsies algas un sociālie maksājumi. Lai gan tiek atzīts, ka obligātie priekšnosacījumi ekonomiskās un monetārās savienības ilglaicīgai dzīvotspējai šobrīd vēl nav izpildīti, tomēr esot jāturpina ieteiktā līdzšinējās pretkrīzes politikas īstenošana un ilgstoša institucionalizācija. EESK uzskata, ka tā ir pretruna.

4.1.2. Pašreizējā (arī salīdzinājumā ar ASV un Japānu) katastrofālā ekonomiskā situācija eurozonā netiek saistīta ar ilgstošo pretkrīzes politiku, bet gan ar dažu dalībvalstu pārāk mazo konkurētspēju atšķirīgas atalgojuma attīstības un valstu budžeta deficīta dēļ. EESK pauž nožēlu, ka makroekonomikas politikas īstermiņa problēmas, piemēram, inflācija un deflācija, kā arī anticikliskas politikas trūkums, sākot ar 2010. gadu, un pārāk vājš pieprasījums, tiek ignorētas un paredzēts turpināt tālejošu asimetrisku pielāgošanās politiku. Pieci priekšsēdētāji diemžēl nemaz nav ņēmuši vērā krīzes laikā atklājušos galveno problēmu, proti, ka – atšķirībā no ASV, Japānas un Apvienotās Karalistes – eurozonai kā vienam veselumam pietrūkst "pēdējās instances kreditora".

4.1.3. Ārpus uzmanības loka ir atstātas centrālo banku atšķirīgās pieejas, kas ASV un Apvienotajai Karalistei jāva salīdzinoši ātri atkopties, bet Eiropā situāciju sākumā pasliktināja. Anticikliskas stabilizācijas politikas vietā būtu jāstiprina esošie ekonomikas pārvaldības instrumenti, citastarp izmantojot valstu konkurences padomes, kas koncentrējas uz parādu līmeņa (aizņemto līdzekļu īpatsvara) samazināšanu un pievērsās uz ražīgumu orientētai algu attīstībai. EESK pauž nožēlu, ka netika izmantota iespēja pārbaudīt, vai regulējuma pamati ir ilgtspējīgi ilgākā laika posmā, un papildināt tos ar spēcīgāku Eiropas perspektīvu.

⁽¹⁰⁾ COM(2013) 690 final, "Par Ekonomikas un monetārās savienības sociālās dimensijas pastiprināšanu".

⁽¹¹⁾ EESK atzinums "Sociālā dialoga struktūra un organizācija reālas ekonomiskās un monetārās savienības (EMS) kontekstā" (OV C 458, 19.12.2014., 1. lpp.).

⁽¹²⁾ Eiropas Komisijas priekšsēdētājs, Eiropadomes priekšsēdētājs, Eiropas Parlamenta priekšsēdētājs, Eurogrupas priekšsēdētājs un Eiropas Centrālās bankas priekšsēdētājs.

⁽¹³⁾ Sk. 8. zemsvītras piezīmi. Turpmāk tiks aplūkoti tikai ar šo atzinumu saistītie ziņojuma temati.

⁽¹⁴⁾ EESK atzinums "EMS izveides pabeigšana: politiskais pīlārs" (OV C 332, 8.10.2015., 8. lpp.).

4.1.4. EESK pauž nožēlu, jo fakts, ka ekonomikas attīstība ir ievērojami sliktāka, nekā prognozēts, priekšsēdētāji saista tikai ar to, ka ekonomikas pārvaldības jaunie mehānismi, kā arī krīzes skarto valstu pielāgošanās programmas ir nepietiekami izmantotas un nepietiekami izstrādātas. Ekonomiskās savienības izveides pabeigšanā pārmērīgi uzsverot dalībvalstu strukturālās reformas un cenu konkurētspēju (1. nodaļa), nav ņemts vērā fakts, ka strukturālās reformas un algu noteikšana ir temats pastāvīgās sarunās un problēmu risināšanā vietējā līmenī, kur tiek ievēroti demokrātijas principi. Taču pieci priekšsēdētāji tādējādi sevi pozicionē kā ārēji dalībnieki, kas vēlas dalībvalstis ciešāk tuvināt patvaļīgi noteiktiem kritērijiem, nestiprinot demokrātisko leģitimitāti un neradot atbildības izjūtu.

4.1.5. Tāpēc EESK pauž bažas, ka pilnvērtīgas fiskālās savienības perspektīvas trūkums ziņojumā vēl vairāk deleģitimēs eurozonu dalībvalstīs, it īpaši tāpēc, ka “to pašu zāļu intensīvāka lietošana” neuzlabos visu tās iedzīvotāju ekonomisko labklājību un turpinās dominēt nacionālas valsts perspektīva. Ierosinātos pasākumus darba tirgu un sociālo sistēmu integrācijai EESK uzskata par pilnīgi nepietiekamiem, cita starpā tāpēc, ka atšķirībā no priekšsēdētāju retorikas censties panākt “sociālu AAA reitingu” eurozonai tiem tiek piešķirta otršķirīga nozīme. EESK uzskata, ka sociālas savienības attīstība ir demokrātiskas un sociālas EMS neatņemama sastāvdaļa, nevis piedēklis.

4.2. “Bruegel” analīze un priekšlikumi ⁽¹⁵⁾

4.2.1. Eiropas ideju laboratorija *Bruegel* konstatē, ka ekonomikas un monetārajai savienībai jau no pašiem tās pirmsākumiem ir bijušas raksturīgas būtiskas ekonomisko, sociālo un politisko priekšnosacījumu atšķirības, kuru dēļ dalībvalstīs ir pieļautas politiskās kļūdas un izveidota neatbilstīga Eiropas ekonomikas pārvaldība. Ideju laboratorija piedāvā veikt ekonomikas pārvaldības reformu banku savienības un finanšu sektora makrouzraudzības jomās, darbaspēka vienības izmaksu atšķirību novēršanā un fiskālās politikas pārvaldībā; šīs reformas rezultātā tiktu nodrošināts atsevišķo dalībvalstu ilgtspējīgs budžets un resursi banku un valsts parādu krīzes gadījumā. EESK nesē ir iesniegusi ļoti līdzīgus priekšlikumus savos atzinumos ⁽¹⁶⁾.

4.2.2. Arī kapitāla plūsmas no valstīm ar budžeta pārpalikumu ir veicinājušas pārkaršanu un no tās izrietošo nominālā atalgojuma pieaugumu valstīs ar deficītu. Finansiālajai nelīdzsvarotībai līdz šim ir pievērts pārāk maz uzmanības. Tas ir pretrunā nolūkam padziļināt finanšu tirgus integrāciju.

4.2.3. Procikliskā fiskālā politika laikā no 2011. līdz 2013. gadam un anticikliskās politikas trūkums 2014. gadā nevajadzīgi vēl vairāk saasināja sociālās grūtības ⁽¹⁷⁾. Tādēļ politikā kopā ar nepieciešamajām strukturālajām reformām būtu arī jāpaver cilvēkiem iespējas, piemēram, radot labvēlīgu vidi privātiem ieguldījumiem, atjaunot ilgtermiņa nodarbinātību. Turklāt politikā būtu jāiekļauj pasākumi konkurētspējas stiprināšanai, lai radītu ienākumus un labklājību, kas visiem garantē sociālo stabilitāti. Tādēļ EESK viennozīmīgi piekrīt secinājumam, ka īstermiņā ir steidzami jāpalielina kopējais ekonomiskais pieprasījums un inflācija. Turklāt ECB ir jāatbrīvo no fiskālās politikas uzdevumiem un darbaspēka vienības izmaksu pielāgošanas, kas nav tās kompetencē, bet ko tā tomēr *de facto* veic citu iestāžu politiskās bezdarbības dēļ.

4.2.4. EESK uzskata, ka ir jāpieliek lielākas pūles, lai pievērstos demokrātiskās leģitimitātes pamatjautājumiem. EESK pārliecināti atbalsta eurozonas pilnīgu “parlamentarizāciju” (plaša EP komiteja ar visiem deputātiem no EMS, kā arī to valstu deputātiem, kuras vēlas pievienoties eurozonai). COSAC ietvaros ⁽¹⁸⁾ ir jāuzlabo arī eurozonas parlamentāriešu koordinācija EMS jautājumos.

⁽¹⁵⁾ André Sapir, Guntram Wolff “Euro-area governance: what to reform and how to do it”, 2015. gada 27. februāris, <http://www.bruegel.org/publications/publication-detail/publication/870-euro-area-governance-what-to-reform-and-how-to-do-it/>

⁽¹⁶⁾ EESK atzinumi “EMS izveides pabeigšana – priekšlikumi nākamajam Eiropas Savienības likumdošanas periodam” (OV C 451, 16.12.2014., 10. lpp.) un “Ekonomiskās un monetārās savienības (EMS) izveides pabeigšana: politiskais pīlārs” (OV C 332, 8.10.2015., 8. lpp.).

⁽¹⁷⁾ Zsolt Darvas un Olga Tschekassin “Poor and under pressure: the social impact of Europe’s fiscal consolidation, Bruegel Policy Contribution 2015/04”, 2015. gada marts.

⁽¹⁸⁾ Sk. 14. zemsvītras piezīmi.

4.2.5. Pati COSAC 2014. gadā norādīja, ka daudzi parlamenti vēl nav pietiekami iesaistīti, un pauda bažas, ka tādējādi ir traucēta saikne starp iedzīvotājiem un ES. Tā mudina Komisiju un Padomi sadarboties ar Parlamenta deputātiem un sniegt konkrētus priekšlikumus situācijas uzlabošanai⁽¹⁹⁾. Fiskālā pakta 13. pantā paredzētās līdzdalības formas gan ir vērstas pareizajā virzienā, tomēr ar tām nepietiek, lai panāktu reālu parlamentarizāciju.

4.3. Visu ekonomikas dalībnieku lielāka atbildība

4.3.1. Demokrātiskas un sociālas EMS veidošanā būtiska nozīme ir atšķirību mazināšanai darba tirgu, atalgojuma noteikšanas sistēmu un sociālo sistēmu darbībā. Federāla sistēma ar vienotu Eiropas darba tirgu, tostarp vienotām iestādēm un sociālajām sistēmām, kā tas ir ASV, īstermiņā raugoties, nešķiet īstenojama. Turklāt būtu simetriski jāstiprina makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūra (MIP) un tajā jāiesaista sociālie partneri.

4.3.2. EESK norāda, ka daži ekonomikas pārvaldības pēdējo gadu ekonomiski politiskie mērķi labāk jāaskaņo ar ES sociāli politiskajiem mērķiem LESD 4. panta 2. punkta izpratnē un jānovērš ekonomisko un politisko mērķu iespējamie konflikti. Atbilstoši horizontālajai sociālajai klauzulai ir jāveic visu Eiropas semestra pasākumu sociālās ietekmes novērtējums. Tā rezultāti ir jāpublisko un jāapspriež gan valstu, gan Eiropas līmenī. EESK savas kompetences robežās var to atbalstīt.

4.3.3. Piecu priekšsēdētāju ziņojumā minēta finanšu, fiskāla un politiska savienība, bet nav norādes uz sociālo savienību. Esot jāstiprina unikālais Eiropas modelis; par unikālu Eiropas sociālo modeli vairs nav ne runas. Ir gan centieni virzīties uz "sociālo AAA" ainu, taču ir vairāk nekā neskaidrs, kā to panākt padziļinātās EMS ietvaros. Sociālie jautājumi tiek minēti kā papildinājums vai saistībā ar dalībvalstu darba tirgu lielāku caurlaidību. Galvenie elementi ir obligātais sociālās aizsardzības minimums, efektīvas sociālās sistēmas dalībvalstīs, kā arī jaunas, darba tiesībām atbilstošas elastdrošības iniciatīvas, nesniedzot par to sīkāku skaidrojumu.

4.3.4. Dalībvalstu valdībām ir liela atbildība par demokrātiskas un sociālas EMS turpmāko attīstību. Tas pats attiecas arī uz valstu un Eiropas sociālajiem partneriem, kuriem EMS veido visaptverošu ietvaru to atšķirīgajām atalgojuma noteikšanas un darba tirgus un sociālā nodrošinājuma politikas sistēmām. Būdami ekonomiskie un sociālie dalībnieki, tie izšķirošā mērā nosaka atbilstību EMS savienības kopīgajam stabilitātes mērķim.

4.3.5. EESK atkārtoti konstatē, ka monetāra savienība ar atšķirīgu cenu un atalgojuma attīstību tās dalībvalstīs nenovēršami radīs viena un tā paša monetārā apgabala reģionu nelīdzsvarotību, kuros ārēji triecieni var izraisīt sociālu un politisku krīzi un vēl vairāk palielināt atšķirības⁽²⁰⁾. Tāpēc EESK uzskata, ka nav iespējams izvairīties no nopietnām debatēm par ekonomiskās un monetārās savienības stabilas arhitektūras veidošanu, kas iekļautu savstarpēju vienošanos par ekonomiskajiem un sociālajiem mērķiem, kā arī saskaņotu pārvaldību⁽²¹⁾. No tā EESK secina, ka ir jāstiprina un jāpadziļina ES makroekonomiskais dialogs (MED) eurozonā.

4.3.6. Makroekonomisko dialogu Eiropadome uzsāka Ķelnē (1999. gada jūnijā), lai panāktu uz izaugsmi un stabilitāti ilgstoši orientētas makroekonomiskās politikas kombināciju, t. i., netraucētu mijiedarbību starp atalgojuma attīstību, monetāro politiku un fiskālo politiku. Tā mērķi šodien ir aktuālāki nekā jebkad: vairāk izaugsmes un darbvietu, saglabājot cenu stabilitāti, ražošanas potenciāla izsmelšana un potenciāla izaugsmes paaugstināšana⁽²²⁾. EESK pauž nožēlu, ka šis instruments gadu gaitā ir ticis "atšķaidīts" un kopš krīzes sākuma tas nav izmantots, lai demokratizētu ekonomikas pārvaldības instrumentus un stiprinātu līdzatbildības apziņu EMS kopīgajā monetārajā telpā.

⁽¹⁹⁾ XLIX COSAC priekšlikums, Dublinā, 2014. gada jūnijs.

⁽²⁰⁾ EESK atzinums "Jauno tiesību aktu par ekonomikas pārvaldību sociālās sekas" (OV C 143, 22.5.2012., 23. lpp.).

⁽²¹⁾ Sk. 14. zemsvītras piezīmi.

⁽²²⁾ Eiropadomes Rezolūcija par Eiropas nodarbinātības paktu, Eiropadome, Ķelne, 1999. gada 3. un 4. jūnijs.

4.3.7. EESK ir pārliecināta, ka eurozonas makroekonomiskais dialogs (*MED-EURO*) var būtiski sekmēt ekonomiskās un monetārās savienības demokrātisku un sociālu turpmāko attīstību, ja vien dialogā iesaistīto dalībnieku loks izpilda tā prasības. Lai saglabātu dialoga uzturēšanas spēju *MED-EURO* ietvaros, dalībnieku skaits ir jāierobežo. Līdztekus sociālo partneru, Eiropas Centrālās bankas, Eurogrupas un Komisijas pārstāvjiem (pilnībā saglabājot to autonomiju un neatkarību) tajā līdztiesīgi būtu jāpiedalās arī Eiropas Parlamenta Ekonomikas un monetāro jautājumu komitejas priekšsēdētājam.

4.3.8. EESK uzskata, ka *MED-EURO* ir jāsapulcējas vismaz divas reizes gadā un jāklūst par EMS ekonomikas pārvaldības neatņemamu sastāvdaļu. Tā rezultāti un secinājumi būtu jāņem vērā, gan izstrādājot gada izaugsmes pētījumu, gan arī rezultātu pārskatu (*scoreboard*) un konkrētām valstīm adresētus ieteikumus. Monetārās, budžeta un algu politikas kopējā kontekstā EMS iespējams veidot uzticēšanos un panākt lielāku konvergenci, neapdraudot darba kopīgumu slēgšanas autonomiju. Tas – analogiski Stabilitātes un izaugsmes paktam – nodrošinātu pārredzamas visu ekonomikas dalībnieku (pašu-) atbildības augstāku pakāpi un darbotos kā “Stabilitātes un nodarbinātības pakts”. Šajā saistībā EESK uzsver, cik nozīmīga ir netraucēta monetārās, budžeta un atalgojuma attīstības politikas mijiedarbība lielākai izaugsmei un nodarbinātībai, kā rezultātā tiktu stiprināta uzticība monetārajai savienībai.

4.3.9. Tādējādi tiek izvēlēta no piecu priekšsēdētāju priekšlikuma atšķirīga pieeja – analogiski *Bruegel* priekšlikumam – izveidot valstu konkurences iestādes, kas sekotu līdzīgu noteikšanas procesiem valstu līmenī. Saskaņā ar piecu priekšsēdētāju priekšlikumu minētās valstu konkurences iestādes būtu arī jākoordinē Eiropas līmenī. Pirms ziņojuma izstrādes būtu bijis lietderīgi apspriesties ar sociālajiem partneriem, jo šādā formā priekšsēdētāju priekšlikumam ir maz izredžu gūt panākumus.

4.3.10. Nākotnes perspektīvas: EMS bez dziļām institucionālām un politiskām reformām vienmēr paliks trausla. Komiteja ir nopietni nobažījiesies par ES stabilitāti, jo nepieciešamās reformas – ar vai bez izmaiņām Līgumā – vienmēr tiek veiktas pēdējā brīdī un reaģējot uz ievērojamu spiedienu. Atkal jāstiprina sociālā, politiskā un ekonomiskā kohēzija Eiropas Savienībā un jāturpina veicināt saskanīgu ekonomisko un monetāro integrāciju kā pamatu labi funkcionējošai EMS. Bez drosmīgiem parlamentu deputātiem, politiķiem un sociālajiem partneriem, kas gan valstu, gan Eiropas līmenī vadītu diskusiju ar pilsonisko sabiedrību un cīnītos par labākajiem risinājumiem, funkcionējoša EMS nevar izdoties.

Briselē, 2015. gada 17. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE
